

CONTROLUL FINANCIAR CA INSTRUMENT DE CONDUCERE

FINANCIAL CONTROL ITS IMPORTANT ROLE IN MANAGEMENT

IAȚCO CONSTANTIN¹, IGNAT GABRIELA²

¹Camera de Conturi Iași,

²Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară Iași

Abstract. *This article makes a short presentation of some general aspects of the activity of financial controle, showing it's characteristics and it's objective functions, and also it's important role in the management of an institution or a firme.*

Structurile și activitățile economice traversează un amplu proces de restructurare, de reformă, de așezare într-un plan superior al eficienței economice și sociale.

În ceea ce privește controlul economic (și în cadrul acestuia controlul financiar), reforma este mai profundă dacă ținem seama că entitățile economice și instituțiile publice supuse controlului, au acum altă structură și funcționalitate, cetățeanul controlat (indiferent de postura în care se află: salariat, funcționar public etc.) este protejat de legile statului și trebuie înconjurat și tratat cu toată atenția; metodele, mijloacele și procedurile de control, pe care le oferă știința și tehnica contemporană sunt multiple și mai eficiente.

În toate domeniile de activitate, supuse acestor transformări benefice, s-au elaborat sau sunt în curs de elaborare, strategii adecvate care să ordoneze acest proces economic și social atât de important.

Un asemenea mod de tratare a lucrurilor trebuie să se producă, cu prioritate, în domeniul controlului economic și financiar, fără de care întregul proces de restructurare a sistemului și a proceselor de management din cadrul acestora este neîncheiat, incomplet, dar mai ales, este fără finalitatea scontată (controlul fiind una dintre funcțiile de bază ale managementului, care încheie un ciclu managerial și îl fundamentează pe următorul).

Funcția de control permite constatarea și reținerea unor eventuale abateri de la cadrul legal, pe de o parte, și pe de altă parte creează posibilitatea înlăturării și corectării acestora și conduce la îmbunătățirea activității entității verificate.

Noțiunea de control își are izvorul în expresia latinească "contra rolus" care înseamnă verificarea actului original după duplicatul care se încredințează în acest scop unei persoane specializate.

În literatura de specialitate mai avem și alte accepțiuni, astfel:

1 în accepțiunea francofonă „controlul este o verificare, o inspecție atentă a corectitudinii unui act”;

2 în accepțiunea anglo-saxonă „controlul este acțiunea de supraveghere a cuiva, a ceva, o examinare minuțioasă sau puterea de a conduce, ca un

instrument de reglementare a unui mecanism”.

Un aport deosebit în perioada modernă l-a adus sociologul american Arnold Tannenbaum care a considerat controlul ca o necesitate, afirmând: „Organizarea socială este o înlănțuire ordonată de interacțiuni umane individuale. Procesele de control ajută la circumscrierea comportamentelor caracteristice și la menținerea acestora în conformitate cu planul național al organizării. Coordonarea și ordinea create, plecând de la diferite interese, și susceptibile de a difuza comportamente ale membrilor, sunt fără îndoială o funcție de control.”

Semnul cel mai comun asociat controlului este acela de „verificare”, care frecvent se asociază cu activitatea de cunoaștere și permite managementului să coordoneze activitățile din cadrul organizației într-un mod cât mai economic și eficient.

Controlul evoluează continuu prin apariția unor noi tipologii de control și prin perfecționarea relațiilor economice.

Bertrand Fain și Victor Faure, în lucrarea lor intitulată „Revizia contabilă”, precizează faptul că, „controlul intern constă în organizarea rațională a contabilității și serviciului contabil, care vizează prevenirea sau cel puțin descoperirea, fără întârziere, a erorilor și fraudelor.”

Având în vedere noțiunea de control și considerând contextul evolutiv al mediului economic de care ține, controlul financiar poate fi definit ca raportul dintre starea unor situații vizate la un moment dat față de dispozițiile legale.

Dacă ținem cont de cele de mai sus, controlul financiar reprezintă, prin rezultatele sale, una din pârgھیile economice ce generează cele mai multe informații managementului, pentru un triplu grup de interese, respectiv:

- 2 controlul pentru stat și politicile economice;
- 3 control pentru sine, respectiv pentru entitate;
- 4 control pentru parteneri spre a spori încrederea reciprocă în desfășurarea tranzacțiilor.

În domeniul economic, controlul poate fi regăsit sub diverse forme, cum ar fi control financiar, control vamal, control bancar, control al calității produselor, control al stării mediului, etc.

Controlul financiar este animat de un singur scop, comun însă tuturor formelor și anume starea unei activități la un moment dat raportată la obiectivele date.

Multitudinea activităților în dinamica dezvoltării societății influențează direct și conținutul controlului care are ca obiect și ca sferă de cuprindere modul de aplicare și realizare a obiectivelor prestabilite, cu scopul final de remediere a devierilor de la legalitate și evitarea producerii în viitor de abateri similare.

Obiectivele specifice ale controlului, care sunt utilizarea corespunzătoare și eficientă a fondurilor publice și private, dezvoltarea unei gestiuni riguroase, efectuarea legală a activităților administrative și informarea operativă a autorităților cât și a populației prin întocmirea unor rapoarte, sunt necesare pentru evoluția pozitivă a societății.

Procesul de management poate fi definit în raport cu timpul: înaintea

acțiunii, orientează, în cursul acțiunii, ajustează, după acțiune, evaluează performanțele pentru a obține învățăminte utile.

Aceste trei faze pot fi numite: definirea obiectivelor, conducere, postevaluare.

Definirea obiectivelor comportă patru aspecte esențiale:

- 1 definirea obiectivelor pertinente, respectiv adaptate scopurilor realiste urmărite;
- 2 acestora li se asociază resursele adaptate (oameni, mijloace materiale, informații, timp);
- 3 organizarea, în scopul folosirii optime a acestor resurse;
- 4 determinarea modalității prin care va fi evaluată performanța.

Conducerea, în calitate de manager, constituie faptul de a observa derularea pe parcurs, de a face observații asupra situației prezente, de a anticipa viitorul pentru a evalua drumul care a rămas de parcurs și mijloacele de a-l parcurge, modalitatea de a lua la timp decizii corective, care pot fi necesare în caz de abatere.

Aceste decizii privesc ajustarea mijloacelor la noile situații și rediscutarea obiectivelor stabilite inițial.

Postevaluarea, care se face de către control, înseamnă măsurarea performanțelor obținute.

Are drept scop să determine o învățare pentru a nu repeta erorile constatate și o capitalizare a punctelor forte.

Postevaluarea vizează de asemenea aprecierea acțiunilor și deciziilor luate, mai ales meritul responsabililor, dacă aceștia au o marjă de manevră suficientă.

În mod obișnuit se pot distinge câteva aspecte în măsurarea performanței printre care economia - ce constă în procurarea resurselor necesare cu cel mai mic cost, eficiența - capacitatea de a minimiza mijloacele folosite pentru obținerea unui rezultat dat.

Pentru a susține misiunea managerilor, de a orienta comportamentele managerilor “intermediari”, însărcinați să aplice politicile direcției generale, trebuie construite dispozitive de ajutor activității celor trei nivele de decizie.

Terminologia obișnuită le califică drept dispozitive “de control”, control de gestiune, control operațional sau de execuție.

Controlul, în sensul de stăpânire, constituie *ansamblul de dispozitive care orientează acțiunile*.

Cea mai mare parte a experților au stabilit că acest control, în sensul care se dă termenului în gestiune, are o legătură cu încercările efectuate de o persoană pentru a dirija sau influența acțiunile altor persoane.

Controlul este o inginerie a influenței organizaționale; el organizează sistemul de conducere care guvernează funcția tehnică a oricărei entități sau organizații.

Ca orice tipologie, aceasta este utilă deoarece implică admiterea unor simplificări.

Limitele nu trebuie considerate etanșe.

Spre exemplu, limita dintre ceea ce înseamnă controlul de gestiune și ceea ce relevă controlul strategic nu este întotdeauna netă, ceea ce atunci când este vorba de chestiuni de terminologie este de importanță minoră.

Se insistă asupra numeroaselor interacțiuni care există între cele nouă cazuri potrivit cartei deciziilor de management.

Acestea comportă bineînțeles relații “Descendente”: strategia orientează tactica și sarcinile curente.

Dar există numeroase retroacțiuni în contrapartidă: conducerea bună duce la finalizare din nou dacă *abaterile apărute par ireversibile și recurente*.

Finalizarea la orizont de un an (anul fiscal de regulă) este în bună parte un element de conducere strategică. În fine, informațiile colectate în spiritul unui proces pot fi utile unui proces de rang superior.

Prin modul de organizare și exercitare, prin rolul și obiectivele pe care le urmărește, controlul financiar îndeplinește unele funcții: funcția de evaluare, funcția preventivă, funcția de documentare, funcția recuperatorie, funcția pedagogică.

Funcția de evaluare are în vedere acte și operațiuni de estimare a situației existente la un moment dat, a rezultatelor obținute la sfârșitul unei perioade, a modului de desfășurare a activității în condițiile de normalitate, legalitate și eficiență.

Prin această funcție a controlului se apreciază în condiții de realitate și legalitate, dificultățile, abaterile, orientările în care își au izvorul factorii a căror acțiuni tind spre rezultate negative.

Este o funcție de apreciere completă, reală, exactă și concretă a activității controlate.

Pe lângă apreciere, această funcție implică și sugestii, propuneri precum și stabilirea și aplicarea măsurilor pentru îmbunătățirea rezultatelor activității controlate.

Prin completarea evaluării rezultatelor cu măsuri de perfecționare, controlul contribuie activ la eliminarea cauzelor care au generat abateri și la îmbunătățirea activității economico-sociale.

Deci se poate spune că funcția de control-evaluare include ciclul procesului de management și răspunde la întrebarea “Cum s-a finalizat munca depusă, cu ce rezultate?”

O altă **funcție** este cea **preventivă**, care constă într-o serie de măsuri luate de organele de control în vederea evitării și eliminării unor fraude înainte de a produce efecte negative, prin identificarea și anularea cauzelor care le generează sau le favorizează.

Exercitarea acestei funcții contribuie la prevenirea tendințelor care necesită decizii de corecție.

Această funcție derivă din faptul că, controlul are menirea de a orienta atenția spre obiective majore, într-o ordine de prioritate națională, care să prevină și să înlăture risipa de efort uman și mijloace materiale și să asigure eficiența

economică.

Prin această acțiune, controlul are sarcina de a opri actele și operațiunile care nu sunt legale, în faza de angajare a societății comerciale.

Prin intermediul acestei funcții, pe lângă legalitatea actelor și operațiunilor se mai urmărește oportunitatea, necesitatea, și economicitatea acestora.

Prin **funcția de documentare** se asigură cunoașterea cantitativă și calitativă a problemelor ce fac obiectul dezvoltării economico-sociale, controlul participând nemijlocit la actul de conducere, furnizând date și informații pentru fundamentarea deciziilor economico-financiare.

Funcția recuperatorie ne prezintă importanța majoră a controlului financiar, constând în acțiunea de descoperire și recuperare a pagubei și luarea de măsuri față de cei vinovați.

Măsurile de constrângere se iau fie de organele de control direct, fie la propunerea acestora de către organul ierarhic superior sau justiție.

Vinovăția constatată față de unitatea controlată sau persoanele fizice trebuie să fie încadrată de organele de control, strict în limitele legislației existente, în momentul în care s-au săvârșit abaterile.

Funcția pedagogică are un caracter formativ, de generalizare a experienței pozitive.

Prin această funcție, controlul ajută la ridicarea nivelului de pregătire, pentru rezolvarea în condiții satisfăcătoare a sarcinilor ce le revin.

Este necesar ca organul de control să aibă o pregătire solidă profesională, să se bucure de credibilitate.

Aceste funcții sunt acceptate ca fiind reale, practice și operative.

Obiectul controlului financiar îl formează actele și operațiunile emise sau înfăptuite de agenții economici, instituțiile publice, precum și de alți participanți la viața economico-financiară a statului.

În timpul controlului, echipele de control trebuie să urmărească dacă actele și operațiunile care fac obiectul examinării îndeplinesc condițiile de *legalitate, operativitate, eficiență, economicitate și realitate*.

Având în vedere interesul practic major al societății cu privire la modul de administrarea a banului public și patrimoniului public și privat la statului, considerăm că actele și operațiunile materiale supuse examinării de către echipa de control vor trebui să îndeplinească în mod cumulativ aceste condiții.

Profesorul P. Popeangă consideră controlul ca „una din pârgurile importante în realizarea obiectivelor generale și specifice de cunoaștere și modelare a fenomenelor economice.”

Managementul oricăror activități care se desfășoară în cadrul organizațional al sistemelor social economice, care este determinat ca un rezultat practic al comparării situației la un moment dat cu obiectivele stabilite, se realizează printr-o serie de instrumente pe care le stabilește statul cu ajutorul normelor legale specifice fiecărui domeniu.

Controlul financiar este unul din instrumentele care oferă cele mai multe informații pentru un bun management, el devenind astfel o necesitate întrucât, pe

de o parte, poate constata abaterile de la legislația specifică și, pe de altă parte, poate recupera eventualele pagube produse. „Necesitatea funcției de control a finanțelor publice decurge din faptul că fondurile de resurse financiare constituite la dispoziția statului aparțin întregii societăți.”

Pornind de la necesitatea prevenirii unor astfel de situații, ca și de la nevoia permanentă de informare asupra stării fenomenelor economice, prin legi speciale a fost instituit un sistem complex de control dimensionat astfel încât să acopere cea mai mare parte a ariei de desfășurare a activităților economice.

Informațiile furnizate sau ca rezultat al controlului financiar trebuie confirmate, validate de către o autoritate externă, independentă; această activitate sau sarcină revine auditului financiar care reprezintă în fapt o parte a auditului care cuprinde întreaga activitate a entității verificate.

Așadar funcția a cincea a managementului, cea de control-evaluare este susținută de către controlul și auditul financiar și se efectuează numai de profesioniști ca persoane fizice sau juridice.

BIBLIOGRAFIE

1. **Fain B., Faure V., 2004** - *Revizia contabilă*. București, 1948, apud. **Marcel Ghiță (et col.)**, 2004, *Introducere în teoria și practica auditului intern*, Ed. Universitas XXI, Iași.
2. **Popeangă P., Popeangă G. 2004** - *Control financiar și fiscal*. Ed. CECCAR, București.
3. **Tannenbaum A.S., 1968** - *Control in organizations*. Mc.Graw Hill, New York.
4. **Văcărel I. Bercea F. și alții, 1994** - *Finanțe Publice*. Ed. Didactică și Pedagogică, București.
5. *****, 1975** - *Le petit Larousse. Dictionnaire encyclopedique*. Ed. Larousse, Paris.
6. *****, 1989** - *The New Merriam. Webster Dictionary*. Merriam – Webster Inc. Publishers, Springfield, Massachusetts